

Vatnsveita Sauðárkróks. Vegagerð í
Heiðarhnjúki

Þórólfur H. Hafstað

Greinargerð PHH-94-03

1994-04-20

Vatnsveita Sauðárkróks Vegagerð í Heiðarhnjúki

Eftirfarandi er sett á blað að undirlagi Páls Pálssonar, veitustjóra, vegna fyrirspurnar Skíðadeildar Tindastóls til bæjarstjórnar Sauðárkróks frá 26. mars 1994. Þar er óskað álits á væntanlegu vegarstæði að nýju skíðasvæði. Veginum er ætlað að liggja upp með Hraksíðuárgilinu að vestan; þræða fjallsranann utan og ofan við Veðramót og liggja síðan austanhallt í Heiðarhnjúknum að nýju skíðasvæði í grennd við Lambárbotna í Tindastóli.

Engin ástæða er til að gera athugasemd við staðarval skíðaparadísarinnar og er ekki heldur efast um að svæðið reynist snjóasælt. Um vegarstæðið að því gegnir öðru máli. Eftirlaust er þetta snjólétt leið og stytst neðan úr bæ. Hins vegar fer ekki hjá því að þessir ótvíræðu kostir skarist nokkuð við hagsmuni Vatnsveitu Sauðárkróks og þá um leið allra bæjarbúa.

Vegurinn opnar ekki einungis leið inn á væntanlegt skíðasvæði, heldur einnig á Heiðarhnjúk, sem er ákomusvæði vatnsins, sem vatnsveitan miðlar. Berggrunnur í efri hluta hnjúksins er víðast hvar ber eða lítt hulinn jarðvegi. Yfirborðsvatn smýgur því greiðlega niður í grunnvatnið og þá um leið einhver grunnvatnsspillandi efni, séu þau til staðar. Umferð gangandi fólks og búfjárbætur ógnar engan veginn grunnvatninu og vatnsnáminu í Veðramótadýjum. Umferð vélknúinna ökutækja verður hins vegar að líta hornauga.

Vegurinn liggur á kafla mjög nálægt mörkum alfríðunarsvæðis umhverfis vatnsbólin í Veðramótadýjum. Áhrifa af mengunaróhöppum þar mundi fljótt gæta í neysluvatninu. Í egginni ofan bólanna er grágrýtiskubbaberg, sem er mjög opið fyrir írennsli og þar með mengun. Þarna snarhallar jarðlögum líka frá Hraksíðuárgilinu í átt til bólanna. Óþverri, sem þarna færir niður, kemur allur fram í vatnsbólunum, fyrir eða síðar.

Vegurinn liggur um svæði, sem samkvæmt tillögu Orkustofnunar er flokkað sem *grannsvæði* Veðramótaveitu. Grannsvæði takmarkast almennt séð af aðrennslissvæðinu eða þá hluta af því. Stærðin ræðst meðal annars af lekt jarðlaga og gróðurþekju og það á að vera nægilega stórt til að mengandi efni í grunnvatni annað hvort eyðist eða þynnist niður fyrir leyfileg mörk á leið sinni til brunnsvæðisins. Á grannsvæði hefur vatnsverndin forgang umfram alla aðra landnotkun. Þar má ekki geyma mengandi efni eða stunda mengandi starfsemi. Á svæðinu þarf að gera viðeigandi ráðstafanir vegna frárennslis frá mannabyggð og skepnuhaldi, sé því til að dreifa og ekki skal heimila nýja byggð á því. Nánari ákvæði um hvað almennt séð má og ekki má eru að finna í Heilbrigðisreglugerð.

Enstök vatnsbólssvæði hafa sín sérkenni, sem taka verður tillit til. Þannig er í fyrrnefndri tillögu Orkustofnunar bent á að *...það gæti verið ástæða til að gera meiri kröfur til þess hluta grannsvæðisins, sem er allra næst vatnsbólínu. Mest áhersla yrði þá lögð á brekkuna ofan brunnsvæðisgirðingar, einkum vegna þess að þar er styttra ofan á grunnvatnsborð heldur en ofar í Hnjúknum. Jafnvel væri hugsanlegt að teygja brunnsvæðið alveg upp fyrir brekkubrún.*

Það er því alla vega ljóst að umrætt vegarstæði er á landi, sem verður að lúta strangri grannsvæðisvernd eða brunnsvæðisvernd, en með henni er átt við að öll umferð, óviðkomandi vatnsbólínu, sé bönnuð. Ástæðunum fyrir svo strangri verndunarþörf hefur að nokkru leyti verið lýst hér að framan. Allar líkur benda til þess, að grunnvatn streymi til Veðramótadýja svo að segja úr hánorðri. Vatnið sígur fram í leku grágrýti sem liggur ofan á þéttu bergi. Náttúrulegir uppkomustaðir vatnsins eru á þessum jarðlagamótum. Þau liggja lægst í Dýjunum, en hækka til norðurs en þó enn meira til austurs.

Af þessu sést að áformað vegarstæði liggur um aðrennslissvæði vatnsbólanna og verulega nálægt þeim á nokkrum kafla. Auk þess er það í stórum dráttum samsíða stefnu aðrennslisins. Hættan á að einhver hugsanleg mengun frá vegi berist í vatnsbólín er sem sé fyrir hendi á rúmlega tveggja kílómetra kafla, alveg frá brekkubrúninni ofan við Veðramót og alveg norður undir Þröskuld, sem er á vatnaskilum milli Hraksíðuár og Lambár. Áhrif þessarar hugsanlegu mengunar frá vegi fara að sjálfsögðu minnkandi eftir því sem norðar dregur vegna útpynningar.

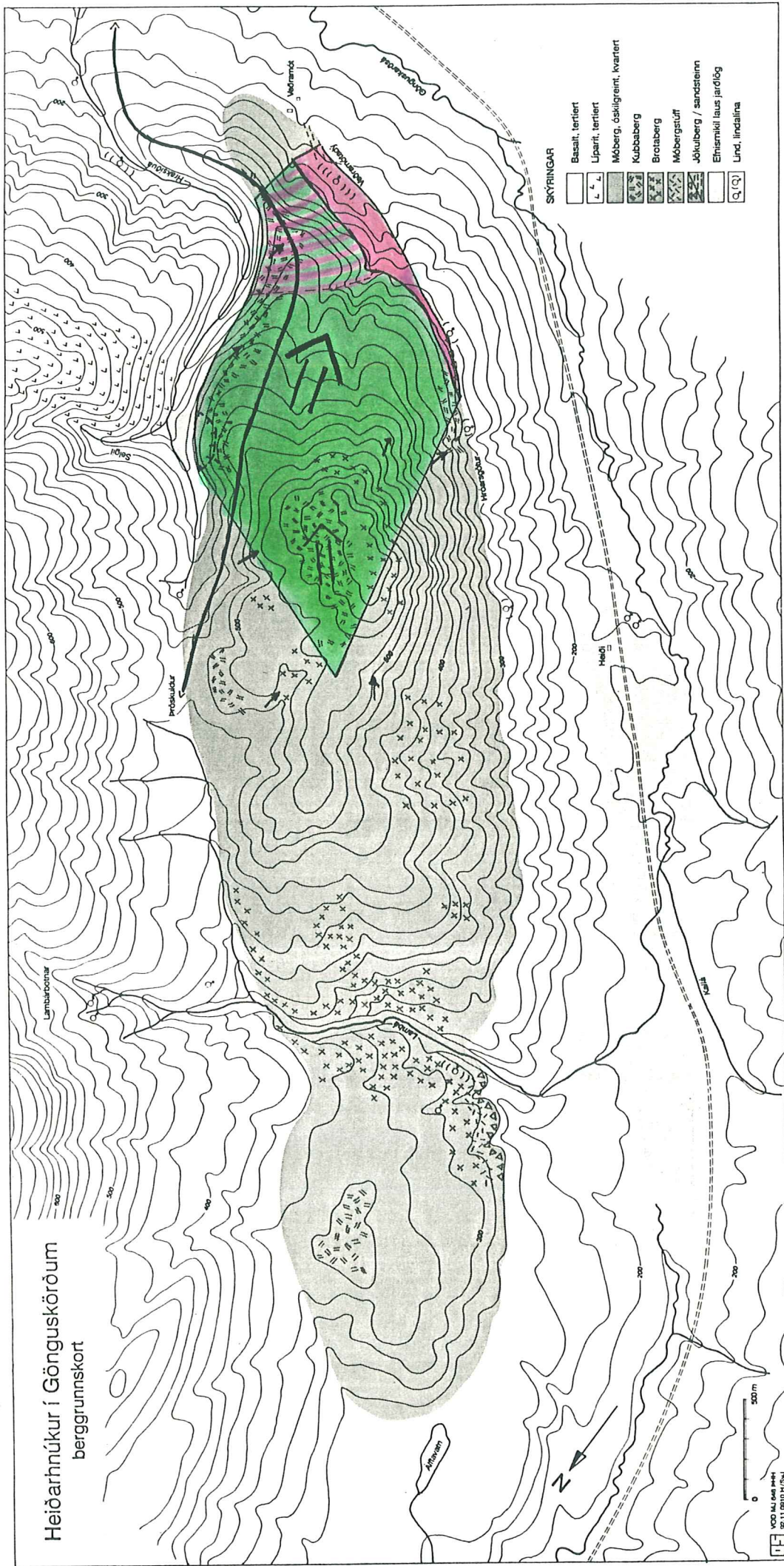
Akvegur er í sjálfu sér ekki grunnvatnsfjandsamlegt mannvirki. Óhöpp í umferð á veginum geta á hinn bóginn valdið grunnvatnsmengun og það er alltaf álitamál hvað hægt er að leyfa sér að treysta á að allt fari á besta veg. Veðramótadý hafa verið aðalvatnsból Sauðárkróks í meira en 20 ár og verða það áfram um fyrirsjáanlega framtíð. Miðað við núverandi landnýtingu telst svæðið vera sæmilega öruggt fyrir mengun. Allar breytingar á notkun landsins ofan bólanna eru til hins verra. Sauðárkrókur hefur ekkert varavatnsból, sem hægt er að grípa til í skyndi, ef óhapp verður ofan við Veðramót. Öruggt vatnsból er frumþörf byggðarinnar og verður að meta sem slíkt. Vatnsból hafa forgang fram yfir aðra landnotkun og ef það er vafamál hvort öryggi þeirra sé ógnað, þá skal vatnsbólið njóta vafans. Umrætt vegarstæði vegur að mínu viti að þessu öryggi og ég fæ ekki séð að knýjandi nauðsyn réttlæti áhættuna.

Gott útivistarsvæði og aðgengilegt er hverjum þéttbýlisstað nauðsyn, en gjöfult vatnsból og tryggt er lífsnauðsyn.

Kær kveðja,

Þórólfur H. Hafstað

Heiðarhnjúkur í Gönguskörðum
berggrunnskort

Verndarsvæði samkvæmt tillögu Orkustofnunar:
 Brunnsvæði
 Grannsvæði
 Viðkvæmasti hluti grannsv.

Aformað vegar-
 staði (óviss lega)
 Straumstefna
 grunnvatnsins

VEGUR UTAN Í HEIÐARHNJÚK

1:5 VSD 10.08.1994
 20.11.1994/17/24